

АМЕРИКАНСЬКА
ЄВРЕЙСЬКА ПРОЗА:
сторіччя оповідань

Київ

**AMERICAN
JEWISH FICTION:
A Century of Stories**

Edited by Gerald Shapiro

University of Nebraska Press: Lincoln & London
1998

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЄВРЕЙСТВА

АМЕРИКАНСЬКА ЄВРЕЙСЬКА ПРОЗА: сторіччя оповідань

Упорядник Джеральд Шапіро

Переклад з англійської мови
Олександра Буценка, Дарії Литошенко, Наталі Комарової

Київ
ДУХ І ЛІТЕРА
2020

УДК 821.111(=411.16)(73)»19/20»
А616

Переклад з англійської мови:
Олександр Буценко, Дарія Литошенко, Наталя Комарова

А616 **Американська єврейська проза. Століття оповідань.**
Упорядник Джеральд Шапіро / Пер. з англійської
Олександра Буценка, Дарії Литошенко, Наталі Комарової. –
К.: Дух і Літера, 2020. – 552 с.
ISBN 978-966-378-816-6

Ця антологія представляє тексти американської єврейської короткої прози. Книжка вміщує ціле століття непересічних творів, починаючи з іммігрантської художньої літератури початку ХХ століття і закінчуючи історіями деяких сучасних письменників. Читати її сторінки – значить знайомитися з чудовою і різноманітною літературною традицією. Видання починається оповіданнями двох важливих письменників-іммігрантів початку ХХ століття, Аврома Кагана та Анзі Єзерської. Далі представлені вибрані твори єврейських американських авторів часу новітньої історії: Ісаака Башевіса Зінгера, Сола Беллоу, Грейс Пейлі, Тіллі Олсен, Бернарда Маламуда та Філіпа Рота. Завершується антологія оповіданнями сучасних письменників, чії твори ілюструють вражаюче розмаїття та життєву силу теперішньої єврейської американської художньої літератури.

Книга видана за підтримки Посольства США в Україні

ISBN 978-966-378-816-6

УДК 821.111(=411.16)(73)»19/20»

Перекладено з:

Abraham Cahan. *A Ghetto Wedding*.

Anzia Yezierska. *How I Found America*.

Isaac Bashevis Singer. *A Wedding in Brownsville*. Copyright ©2019 by The Isaac Bashevis Singer Literary Trust

Tillie Olsen. *Tell me a Riddle*. Copyright© 1961 Tillie Olsen from Tell me a Riddle, reprinted by permission of the Frances Goldin Literary Agency
Delmore Schwartz. *In Dreams Begin Responsibilities*. Copyright ©1937 by New Directions Publishing Corp. Reprinted by permission of New Directions Publishing Corp.

Bernard Malamud. *The Lady of The Lake*. Copyright ©1954, 1958 by Bernard Malamud, renewed in 1986 by Bernard Malamud

Saul Bellow. *A Silver Dish*. Copyright©1998, The Estate of Saul Bellow, used by permission of the Wylie Agency (UK) Limited

Grace Paley. *Goodbye and Good Luck*. Copyright ©Grace Paley Estate
Cynthia Ozick. *Envy; or, Yiddish in America*. Copyright ©1971 by Cynthia Ozick

Stanley Elkin. *Among the Witnesses*. Copyright©1965 by Stanley Elkin

Bruce Jay Friedman. *When You're Excused, You're Excused*. Copyright ©Bruce Jay Friedman

Philip Roth. *On the Air*. Copyright ©1998, Philip Roth, used by permission of the Wylie Agency (UK) Limited

Francine Prose. *Electricity*©1988 by Francine Prose. Published in the collection Women and Children First

Steve Stern. *The Tale of a Kite*. Copyright©2012 by Steve Stern

Melvin Jules Bukiet. *The Library of Moloch*. Copyright © Melvin Jules Bukiet, 1998

Michelle Herman. *Auslander*. Copyright © Michelle Herman

Robin Hemley. *The 19th Jew*. Copyright© Robin Hemley

Allegra Goodman. *Sarah*. Copyright ©1998, by Allegra Goodman Originally published in the anthology American Jewish Fiction: A Century of Stories (University of Nebraska Press, 1998)

©1998 by the University of Nebraska Press. All rights reserved.

©Дух і Літера, 2020

ЗМІСТ

<i>Джеральд Шаніро</i> ГРУПОВИЙ ПОРТРЕТ	9
АВРОМ КАГАН.....	19
Весілля в гетто <i>Переклад Наталі Комарової</i>	21
АНЗЯ ЄЗЕРСЬКА	37
Як я знайшла Америку <i>Переклад Наталі Комарової</i>	39
ІСААК БАШЕВІС ЗІНГЕР	67
Весілля в Браунсвілі <i>Переклад Наталі Комарової</i>	69
ТІЛЛІ ОЛСЕН	85
Загадай мені загадку <i>Переклад Олександра Буценка</i>	87
ДЕЛМОР ШВАРЦ.....	133
Відповідальність починається у снах <i>Переклад Наталі Комарової</i>	135
БЕРНАРД МАЛАМУД.....	145
«Діва озера» <i>Переклад Наталі Комарової</i>	147
СОЛ БЕЛЛОУ	175
Срібна тарілка <i>Переклад Олександра Буценка</i>	177

ГРЕЙС ПЕЙЛІ	213
Прощавай, усіх благ!	
<i>Переклад Дарії Литошенко</i>	<i>215</i>
СІНТІЯ ОЗІК	227
Заздрість, або Їдиш в Америці	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>229</i>
СТЕНЛІ ЕЛКІН	295
Серед свідків	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>297</i>
БРЮС ДЖЕЙ ФРІДМАН	323
Якщо тебе відпустили, ти вільний	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>325</i>
ФІЛІП РОТ	341
По радіо	
<i>Переклад Олександра Буценка</i>	<i>343</i>
ФРАНСІН ПРОУЗ	391
Електричний струм	
<i>Переклад Дарії Литошенко</i>	<i>393</i>
СТІВ СТЕРН	421
Казка про повітряного змія	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>423</i>
МЕЛВІН ЖУЛЬ БУКІЕТ	443
Бібліотека Молоха	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>445</i>
МІШЕЛЬ GERMAN	459
Ауслендер	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>461</i>

РОБІН ГЕМЛІ	495
Дев'ятнадцятий єврей	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>497</i>
АЛЛЕГРА ГУДМАН	527
Сара	
<i>Переклад Наталі Комарової</i>	<i>529</i>

ГРУПОВИЙ ПОРТРЕТ

Коли великий рабі Ізраель Баал Шем-Тов бачив, що євреям загрожує лихо, він мав за звичай іти в якусь частину лісу й там поринати в роздуми. Там він розводив вогонь, промовляв особливу молитву, і ставалося диво – лихо було відвернене.

Згодом, коли його учень, славнозвісний Магід із Межиріччя, мав нагоду з таких самих причин звернутися до небес, він ішов до того самого місця в лісі й говорив: «Слухай, Володарю світу! Я не вмю розводити вогнище, але ще здатний виголосити молитву». І знову ставалося диво.

Ще згодом рабі Моше-Лейб із Сасова заради ще одного порятунку свого народу пішов до лісу й сказав: «Я не знаю, як розвести вогонь, я не знаю молитви, але я знаю це місце, й цього має бути досить». Цього було досить, і диво сталося.

Потім долати лихо довелося рабі Ізраелю з Ріжина. Сидячи у своєму кріслі, охопивши голову руками, він сказав Богові: «Я не вмю розводити вогонь і не знаю молитви, я навіть не можу знайти те місце в лісі. Я можу лише розповісти цю історію, і цього має бути досить». І цього було досить. Господь створив людину тому, що він любить історії.

Елі Візель. *Ворота лісу*

Ірвінг Гоу у вступі до своєї фундаментальної антології «Єврейська американська проза» написав, що вечірка завершилася – з кінчиною іммігрантської культури, спільного досвіду життя в занедбаних багатоквартирних будинках і метушні міських вулиць, що

призвело до справжнього розквіту єврейсько-американської літератури в першій половині ХХ століття. Єврейсько-американська проза як окрема, «регіональна» література померла або, в усякому разі, «залишила позаду свої найвищі досягнення». «Оскільки її головним джерелом є життєвий досвід іммігрантів, вона неминуче потерпає від вичерпання ресурсів, дедалі меншої кількості матеріалів і спогадів», – пише Гоу. – Від того життя просто мало що залишилося, крім як у книжках і думках».

Тож тепер, двадцять років по тому, я сиджу й пишу інший вступ до нової антології оповідань американських єврейських письменників – антології, що охоплює ціле століття літератури, в тому числі не лише той період, що віддзеркалений у чудовій книжці Гоу, а й кілька оповідань, що передують основній масі дібраних ним творів, плюс твори деяких письменників, що стали відомими за останні двадцять років. Можливо, Гоу мав рацію щодо смерті єврейсько-американської прози, але є й добра новина: чимало теперішніх авторів (в тому числі Аллегра Гудман, Стів Стерн, Мелвін Букіет і Мішель Герман) вочевидь не бачили цього некрологу. Вони – серед найкращих у тій масі молодих (або досить молодих) єврейських письменників, що публікують прозу в сучасній Америці. Факт той, що коли ми досягнемо кінця цього століття, нові, відносно невідомі, але дуже перспективні єврейсько-американські прозаїки будуть, схоже, скрізь. І хоча мені самому кортить виголосити щось на кшталт декларації Гоу («Ось воно – останнє слово, остання антологія! Крамниця зачиняється! Остаточний розпродаж! Більше жодної єврейсько-американської прози!»), жодного кінця, наскільки я розумію, не передбачається.

Якщо прийняти на віру головну тезу Гоу – що єврейсько-американська проза виникла в конкретному місці, в конкретний час, за тодішнього стану речей і пов'язана з ними, – то варто лише проглянути книжки з історії і хоча б приблизно познайомитися з демографією, щоб зрозуміти, що сьогодні все це застаріло, як шістдесятирічний буханець житнього хліба. Не треба їхати до нью-йоркського Нижнього Іст-Сайду, щоб зрозуміти: іммігрантська єврейська культура цього міського американського гетто

майже зникла. Заощадьте на авіаквитку і просто повірте мені: всього цього більше немає. І неважливо, що «Расс і доньки», постачальники чудової копченої риби, все ще знаходяться на Г'юстон-стріт, між Орчард-стріт та Аллен-стріт, а «Кошерні делікатеси» на Другій авеню процвітають за кілька кварталів на північ. Світ східноєвропейських єврейських іммігрантів (описаний у чудових, несентиментальних подробицях в оповіданнях Аврома Кагана та Анзі Єзерської, включених до цієї збірки) помер – і поїздка до старого кварталу за добрим шматком осетрини чи сендвічем із рубленою печінкою в смальці його не поверне.

Немає вже, власне кажучи, і в Чикаго того відчайдушно-хвалюватого іммігрантського середовища часів «великої депресії», що йому присвячене оповідання Сола Беллоу «Срібна тарілка». Багатий, чарівний світ їдишомовного театру, зображений в оповіданні Грейс Пейлі «Прощавай, усіх благ!», є лише спогадом, як здебільшого і сам їдиш. (Гершель Едельштейн, засмучений їдишист з оповідання Сінтії Озік «Заздрість, або їдиш в Америці», міг би здобути певне збочене задоволення, дізнавшись, що за тридцять років після його появи у цьому чудовому оповіданні їдиш знову в моді; його викладають тепер у кількох коледжах в різних місцях країни новому поколінню акультурованих євреїв, які ніколи не чули, як ним розмовляють – хіба що зрідка, у вигляді лайок. Але й це мініатюрне академічне відродження їдишу слугує лише нагадуванням про те, що той живий світ, який колись описувала ця мова, зник). Катскільські курорти з оповідання Стенлі Елкіна «Серед свідків» все ще рекламують у туристичному розділі газети «Санді Нью-Йорк таймс», але їхня клієнтура радикально змінилася. І хоча погляди та припущення Генрі Фрімана (уродженого Левіна) в оповіданні Бернарда Маламуда «Діва Озера» на перший погляд можуть здаватися сучасними (космополітичними, свідомо екзистенційними), під цією машкарою сучасності теж приховується світогляд, що походить від культури «старого кварталу» – світогляд, який виник із унікальної гірко-солодкої суміші втрати, ізоляції і тріумфування.

Тож як ми маємо тлумачити Аллегру Гудман і Робіна Гемлі, (...), Мелвіна Букіета та Стіва Стерна, Франсін Проуз, Мішель Герман

та ще багато-багато інших, живих і здорових, які пишуть і пишуть свою прозу, перебуваючи у блаженному невіданні того факту, що Ірвінг Гоу оголосив їхню літературу мертвою (або вмираючою) двадцять років тому, коли дехто з них ще вчився у школі? Якщо погодитися з твердженням Гоу, то виникає спокуса вважати їх літературним еквівалентом такої собі зграї курей із відтятими головами, що бігають у нестямі скотним двором, фонтануючи кров'ю, зчиняючи гармидер, – єдині на сцені, хто не чув новини про свою недавню кончину.

Але, звісно, я не погоджуюся з твердженням Гоу (та й він, гадаю, не погодився б, якби був ще живий і мав змогу проаналізувати сьогодишню картину). Бо мені стало ясно, що перелічені вище автори (а також багато інших, яких я не зміг включити до цієї книжки) добре знають свою справу – вони не лише пишуть як євреї, але й пишуть безпосередньо *про* своє єврейство – не *попри* зникнення того, що Гоу визначив як світ, літературну «царину» єврейсько-американської прози, а тому, що *внаслідок* цього зникнення євреї завжди (принаймні починаючи з руйнації Другого Храму у 70 році до н. е.) писали так, немовби наново відкривали та ідентифікували себе, знову й знову стикаючись із проблемою збереження свого єврейства в *галуті* – діаспорі. Так само, як Авром Каган, Анзя Єзерська та інші єврейсько-американські письменники на початку ХХ століття писали, досліджуючи відчуття ізольованості та відчуженості нових іммігрантів у чужій країні, наступні покоління – спочатку Делмор Шварц, Тіллі Олсен, Бернард Маламуд, Грейс Пейлі та Сол Беллоу, а потім їхні молодші колеги Філіп Рот, (...) Сінтія Озік, (...) і Брюс Джей Фрідман – писали, аби наново визначити себе як дітей гетто, здатних вийти за межі доквілля своєї юності. Зараз єврейсько-американські письменники продовжують цей неперервний процес – справжній єврейський процес, до речі, – використання оповідей для дослідження тих самих, старих як світ питань: що значить бути євреєм? Які обов'язки виникають із членства у цьому маленькому (й дедалі меншому) клубі – клубі не вцілілих, а рештків?

Моєю метою при укладанні цієї антології було не знецінення блискучої праці Гоу, а радше її розширення – демонстрація в одній

книжці, у зв'язному контексті, багатой добірки зразків неперервного діалогу поколінь американських єврейських прозаїків останнього століття. Це і є те, що являє собою література, адже її сутність, зрештою, – безнастанний діалог. У випадку єврейсько-американських письменників, як мені здається, цей діалог стосувався передусім двох взаємопов'язаних моральних проблем: дразливого питання єврейської ідентичності та невід'ємних від неї обов'язків і постійна боротьба між скептицизмом і вірою (що особливо загострилася для євреїв у тривалий період наслідків Голокосту). Все це можна вважати питаннями культури та дозвілля, коли є час поміркувати над проблемами, що не піддаються точному визначенню, і все ж таки я думаю, що ті самі питання, ті самі проблеми можна знайти в таких оповіданнях, як-от «Через кашкет» Шолом-Алейхема або «Дурник Гімпл» Ісаака Башевіса-Зінгера, – класичних їдишомовних історіях, що є віддзеркаленням більш раннього, набагато сумнішого періоду єврейської історії. Насправді це проблеми, які лежали в основі єврейських історій від самого початку – від стражденного шляху Авраама на гору Морія для принесення сина Ісаака в жертву Богові.

В «Електричному струмі» Франсін Проуз секуляризована єврейська дочка у сучасному Нью-Йорку хвилюється через «навернення» батька в екстатичний хасидизм, й, уважно прислухавшись до оповідання Проуз, ми почуємо іронічне відлуння Шолом-Алейхемових «Годл» і «Хави», написаних на зламі століть, а також інших історій на тему «що ми зробили не так?», де батьки побиваються через відмову дітей від старих традицій. «Казка про повітряного змія» Стіва Стерна є ще одним чарівно-дотепним обертанням цієї каруселі. Дія відбувається у такій собі Стерновій Йокнапатофі¹ – «Дрібці» (*The Pinch*), єврейському гетто в Мемфісі, відтвореному ним у багатьох чудових оповіданнях, романах і новелах останніх років. «Казка про повітряного змія» з її чарівною химерністю відверто і з любов'ю нагадує нам оповідання Ісаака Башевіса-Зінгера та Бернарда Маламуда; Творчість Стерна і справді важко уявити собі без таких літературних попередників, як-от Зінгер і Маламуд (а також Сінтія

¹Йокнапатофа – вигаданий округ, в якому відбувається дія більшої частини творів Вільяма Фолкнера. – Тут і далі прим. перекл.

Озік і Грейс Пейлі). (Мені уявляється такий собі парад єврейських письменників – галасливих, верескливих, чванливих, суцільна хуцпа², – а на трибуні стадіону сидить хлопчик, Стів Стерн; він затуляє очі від яскравого сонця й жує попкорн; аж раптом двоє учасників параду роблять йому знак. Це Зінгер і Маламуд, вони опускають свої кларнети й махають йому. «Спускайся! – кричать вони йому.– Навіщо чекати? Ти можеш! Приєднуйся до параду!»). Так само і в «Бібліотеці Молоха» Мелвіна Букіета доктор Артур Рікардо, очільник наукового проекту з відповідною назвою, є прямим літературним нащадком доктора Трі і його досліджень «придушеного пожвавлення» з повісті Озік «Роза» та Леслі Шекспіра з Інституту згоди в оповіданні Лор Сігал «Зворотна помилка» – всі вони займаються сумнівною роботою з квантифікації, каталогізації і дегуманізації Голокосту. В оповіданні Мішель Герман «Ауслендер» головна героїня, молода жінка з талантом до іноземних мов, розмірковує над своїми обов'язками як єврейки та перекладачки, перебираючи на себе роль Ганни з оповідання Озік «Заздрість, або їдиш в Америці» й наділяючи її новим моральним авторитетом.

Раз по раз у цих оповіданнях ми бачимо дослідження одних і тих самих тем: про приголомшливу вагу родинних обов'язків і ті викривлення, через які має пройти одне покоління, аби виправдати сподівання іншого (в (...) «Сарі» Аллегри Гудман і «Срібній тарілці» Сола Беллоу); про неуникний обов'язок (водночас сумний і рятівний) збереження єврейської ідентичності (в оповіданнях Брюса Джея Фрідмана, Бернарда Маламуда і Анзі Єзерської (...), включених до цієї антології). Чимало оповідань у цій книжці мають комічне забарвлення, як-от «Прощавай, усіх благ!» Грейс Пейлі, що являє собою монолог у стилі Шолом-Алейхема, а також «Серед свідків» Стенлі Елкіна, «Сара» Аллегри Гудман, «Якщо тебе відпустили, ти вільний» Брюса Дж. Фрідмана, «Дев'ятнадцятий єврей» Робіна Гемлі (сатиричний погляд на всю тему єврейсько-американської літератури, де в ролі без слів виступає сам Ісаак Башевіс-Зінгер) і, можливо, найбільш помітно – гротескне, надзвичайно смішне оповідання Філіпа Рота «По радіо» – безперечно, один із

² Хуцпа (*їдиш*) – зухвалість, нахабство.

найбожевільніших літературних вивертів за останні тридцять років, такий собі літературний еквівалент виступів стендап-коміка Ленні Брюса. Навіть у найбільш серйозних оповіданнях цієї антології є моменти похмурого гумору (перш за все я думаю про «Заздрість, або Їдиш в Америці» Сінтії Озік). Але незважаючи на гумор, сатиру та іронію, подекуди навіть дешеvu буфонаду, теми відібраних мною оповідань є глибоко серйозними.

В цих оповіданнях є дуже широкий спектр релігійної віри (і спектр відповідей на єврейську самосвідомість): від Натана і Голді, молоді пари з «Весілля в гетто» Аврома Кагана, для яких ортодоксальний юдаїзм є просто даністю, частиною елементарного світового ладу, до Єви, вмираючої героїні оповідання Тілли Олсен «Загадай мені загадку», чия єврейська самосвідомість поглинута (й великою мірою зведена нанівець) її самосвідомістю як соціалістки; від безіменної оповідачки з «Як я знайшла Америку» Анзі Єзерської – дівчини, замкненої у в'язниці свого єврейства, яка палко прагне вирватися з неї на свободу Америки, до Едіт Маргаретен в оповіданні Робіна Гемлі, відомої єврейської письменниці та інтелектуалки, свого роду «професійної єврейки», що користується плодами своєї етнічної ідентичності, проте вочевидь позбавлена будь-якого натяку на справжню віру. (...) Шолом-Алейхем написав оповідання «Через кашкет» – шедевр абсурдного гумору й одне з найвідоміших своїх оповідань – більше століття тому. Його головний персонаж – неухважний *шлеміль*³ на ім'я Шолом Шахна, або Шолом Шахна-йолоп, як його називають сусіди в Касрилівці, його рідному містечку у смузі осілости. В оповіданні описуються відчайдушні зусилля Шахни повернутися додому з якоїсь нікчемної ділової поїздки напередодні Песаха. У нападі безпідставної самовпевненості він телеграфує дружині зі Злодієвки – якоїсь далекої залізничної станції: «Песах неодмінно буду вдома». Чекаючи на свій потяг, виснажений і знервований, він засинає на лавці поряд із якимось чиновником-неєвреєм у мундирі та кашкеті з червоною околицею, домовившись зі станційним сторожем, що той його розбудить. Прокинувшись якраз вчасно, щоб встигнути на потяг, Шолом Шахна помічає, що уві сні кашкет звалився в нього з голови і в паніці та поспіху

³ Шлеміль (*їдиши*) – невдаха.

хапає інший – чиновника – й вдягає його. Несподівано й на великий подив Шахні, його супроводжують до вагона першого класу замість звичного для нього переповненого й смердючого третього. На пероні всі перед ним розступаються. «Сюди, ваше благородіє» тощо. Що відбувається? Чи це йому сниться? Нарешті він помічає себе в дзеркалі купе й ошелешений: він бачить лише кашкет на своїй голові, а його власна особа кудись зникла. В якийсь момент неймовірного божевілля Шолом Шахна розуміє, що сталося. «Двадцять разів було йому сказано, щоб розбудив мене, й навіть заплачено, а він що зробив, бовдур, холера його забори? Розбудив замість мене чиновника! А мене залишив спати на лавці!». І Шахна стрімголов мчить назад до станційної лавки, щоб прокинутися, і тому не встигає сісти на потяг, який мав довести його додому, до Касрилівки, на Песах.

Минуло сто років, і абсурдний гумор оповідання Шолом-Алейхема залишився, а гірка, болісна дійсність, що стоїть за цією комічною історією, зникла. Сьогодні нам важко збагнути той факт, що у смузі осілости наші діди-прадіди справді їздили третім класом і проживали своє життя чужинцями, небажаними гостями держави, у постійному страху перед кожним – принаймні перед кожним у мундирі. Поза «домом навчання», *шулом*, самосвідомість єврея була слабкою і крихкою, загрожуючи розвалитися у будь-який момент.

Згадувати про все це не тільки важко – є спокуса забути це: хто, зрештою, захоче надовго затримуватися на таких думках? А якщо так, то навіщо це робити нам? Євреї стали найуспішнішою іммігрантською групою у цій країні. Насправді вони навіть більше не сприймаються як якась «етнічна» група у нашому суспільстві – вони так далеко просунулися в розстановці сил в сучасній Америці, що багато в чому стали її невід’ємною складовою. Але це історична й географічна випадковість (...). Варто відзначити також, що теперішня атмосфера успіху й прихильності, якою користуються євреї в Америці, є повторенням колишньої ситуації в Іспанії, Польщі, а в останні роки ХІХ століття та перші три десятиліття ХХ-го – в самій Німеччині. Інакше кажучи, ніщо не триває вічно, й тому тим важливіше читати сучасну американську єврейську прозу в контексті попередніх поколінь.

Відтак мета цієї антології – зробити такий собі груповий портрет, урочисту фотосесію, де чоловіки та жінки стоять або сидять плечем до плеча, а дехто виглядає з темного кутка. Якби було місце, я включив би до антології оповідання й інших авторів, створивши портрет ще більшої групи. Але обраних мною оповідань, гадаю, і так досить для презентації всього спектру американської єврейської прози ХХ століття. Їхня цінність визначається і поставленими у них запитаннями, і запропонованими відповідями.

Що означало й що означає тепер бути ідентифікованим (для себе самих і для інших) як єврей в Америці? Які обов'язки (перед собою, перед своїми батьками та дітьми, перед своєю громадою) пов'язані з цією територією? Як нам наприкінці цього найжахливішого зі століть зберегти свою віру – і в усякому разі, віру у що? Ці питання так само актуальні (а фактично життєво важливі) як для наймолодших авторів цієї антології, так і для попередніх поколінь. У кожному поколінні треба розповідати історію, яка розповідається в пасхальній Агаді⁴, й питання лише в тому, чи можемо ми цілком зрозуміти цю історію визволення дітей Ізраїля. Ми мусимо вважати себе тими, хто вийшов із рабства в Єгипті, – ми самі, а не якісь безіменні, забуті предки. Американські письменники-євреї наприкінці ХХ століття продовжують процес дослідження цих питань, розповідаючи нам історії, – тому, що ці питання, схоже, все ще мають значення, й тому, що ці історії – хоч вони й належать до світу уяви, – якимось чином утримують нас у реальному світі, пов'язаному з минулим, з тим закинутим лісом, який тепер так далеко, що в інший спосіб нам, можливо, його не дістатися.

Переїзд із Касл-Гардена й Елліс-Айленда⁵ до Рівінгтон-стріт⁶, а потім до передмість, перехід від статусу пасажирів трюмів до робочого класу, а потім до середнього та вище – це був не кінець

⁴ Агада (*ивр.* Haggadah) – збірник молитов, благословень, коментарів до Тори та пісень, прямо чи опосередковано пов'язаних із темою Виходу з Єгипта та ритуалом свята Песах.

⁵ Касл-Гарден і Елліс-Айленд – перші імміграційні центри США в Нью-Йорку.

⁶ Рівінгтон-стріт – вулиця у Нижньому Іст-Сайді (Нью-Йорк), де на початку ХХ ст. мешкало багато єврейських та італійських іммігрантів.

подорожі американських євреїв. Ми все ще в дорозі – як Шолом Шахна, трохи нерозважливий бевзь, у своїй нескінченній і небезпечній мандрівці додому. Ця мандрівка – єдиний справді незмінний факт у нашому житті. Проза американських євреїв є, як була і завжди, низкою історій, що розповідаються дорогою (куди б ми не прямували), історіями, що розповідаються навколо багаття. Їхня головна цінність полягає у здатності нагадати нам, ким ми були, де ми були, і в цьому процесі надати нам мужності й цілеспрямованості, аби надалі просуватися до того, що чекає нас попереду.

Джеральд Шапіро, 1998